

ANIMADVERSIONES
P. JOSEPHI FALCK
SOCIETATIS JESU
Circa Dubium quod
Inter
ACATHOLICOS
Oritur ratione Paſchatis
anni 1724.

MONACHII,
Apud Mariam Magdalenam Riedlin
Viduam, M.DCC. XXIII.
Cum Facultate Superiorum.

§. I.

Scribendi Occasio.

1. QUæstio inter Acatholicos agitatur in Imperio, & Ratisbonæ discutitur, utrum Pascha anni 1724. celebrandum sit 9. Aprilis, prout illi eruunt ex suo calculo astronomico; an verò celebrandum sit 16. ejusdem mensis, uti cyclus Gregorianus indicat? Atque ex folijs publicis plerosque in priorem sententiam propendere video, religioso, quod mirere, zelo ducti, ut Canones Nicæni sanctè observentur, & sacro timore perculsi, ne incurrant censuras, quas intentant Catholicis, si aliter celebrent. Ah utinam illi alios etiam ejusdem aliorúmque Conciliorum Canones, & religiosè observarent, & la-

tas in eos, qui non obſervant, cenſuras vererentur! tum enim vero fieret, ut ſicuti unà vivimus in Imperio velut ejusdem corporis Politici membra, ita omnes eſſemus in Chriſto Fratres, & unius ſanctæ Matris Eccleſiæ Filij. Non illos à felici hac unione abſterreat, quòd in celebrando Paſchate canones Concilij Nicæni violemus; tantum enim abeſt, ut hoc faciamus, ut potius illorum obſervantiam velimus quàm exactiſſimam. Difficultates, quas illi movent, abundè jam enodatæ ſunt à Calendarij Gregoriani Patronis; ſed cùm easdem ſemper repetant ipſi, mihi quoque liceat ſolutiones repetere, ut ij, qui libros non habent, aut non legunt, objectis difficultatibus non moveantur, ſed potiùs in unione & pace indeſinenter perſeverent.

2. Igitur in dictis folijs lego, D. Joan. Leonardum Roſten Mathematicum Norimbergenſem fuiſſe quaſi primum, qui detexerit, pleni lunium verum poſt æquinoctium vernum

anni

anni 1724. incidere in diem April. 8. hor. 4. 34. min. 25. sec. post merid. indéque deduxisse, quòd Pascha celebrari debeat die sequenti, cùm ea revera sit dies Dominica: habuit ille tum inventi tum sequelæ laudatores & approbatores bene multos. Quod inventum plenilunium attinet, id planè non erat difficile: cùm enim Clavius jam ante 100. annos in sua tabula festorum mobilium plenilunium medium statuerit ipse illo die 8. April. anni 1724. hor. post mer. 1, pronum erat colligere aut saltem suspicari, in eandem quoque diem incidere plenilunium verum: neque hoc Clavium fugit, neque alios movit, ut propterea cyclorum ordinem perturbarent.

3. Alterum, quod supponit D. Rosten, etsi non faciat ad decisionem præsentis quæstionis, omnino tamen præterire non possum. Supponit nempe plenilunium verum esse terminum Paschalem, post quem proximo

die Dominico celebrari debeat Paſcha: id quod jam olim à Clavio, Guldino, Petavio & alijs conſtanter negatum eſt, & meritò, cùm ex Sacris & Eccleſiaſticis literis apertè colligamus terminum Paſchalem eſſe Lunam XIV. in quam Luminarium oppoſitio admodum rarò, & rariùs quàm in XVI. incidit, uti habet Albertus Pighius & alij, imò ut habet Stefflerus, nullæ orbis nationes Latina, Græca, Hebræa, barbara aſſerunt Lunam 14. ſignificare plenilunium, & Scaligero teſte omnes ſciunt, quintam decimam Judæorum eſſe plenilunium; atque etiam per ſe patet ex menſe Lunari, qui eſt dierum $29\frac{1}{2}$, ordinariam pleniluniorum ſedem eſſe Lunam XV. in qua ſæpius Paſcha celebravit Eccleſia, & etiamnum celebrat, quotiescunque hoc feſtum peragit 22. Martij, cùm tunc nulla alia Luna Paſchalis præcedere poſſit quàm XIV. quæ in æquinoctium cadit. Igitur plenilunium non eſt propriè Terminus Paſchalis, ut pluribus oſtendunt

Auctores citati, & ego pauca delibando testimonia sic confirmo.

§. II.

Quænam Luna sit Paschalis.

4. IMprimis Levit. 23. legitur: *Mense primo decima quarta die mensis ad vesperum Phase Domini est.* Item Numer. 9. *Faciant filij Israel Phase in tempore suo, quarta decima die mensis hujus ad vesperam juxta omnes ceremonias & justificationes ejus.* Plura invenies Exodi 12. &c. Mensis Hebræorum autem Lunaris est, incipiens à Novilunio, unde Luna 14. idem est ac dies 14. mensis. Etsi porrò Ecclesia noluerit Pascha celebrari cum Judæis & Quartadecimanis Lunâ 14. sed transtulerit hoc festum in Dominicam sequentem ob plures rationes à Patribus indicatas, voluit tamen constanter Lunam 14. esse terminum paschalem, ut patet primò ex Conc. Niceno Sanctione 21. apud Harduinum in colle-

ctione Conciliorum, ubi ſic legitur: *Concorditer Paſcha celebrent unâ eademque die, quâ Dominus reſurrexit à mortuis, quæ quartam decimam Lunam primi menſis ſubſequitur.* Imò hanc fuiſſe jam ante Conc. Nic. Eccleſiæ mentem, patet ex ijs, quæ inter Aceſium Novatianum Epiſcopum & Conſtantinum Imperatorem geſta ſunt; cùm enim ſub finem Conc. Nicæni Aceſium interrogaſſet Imperator, utrum ipſe & eidem fidei & decreto quoque de Paſchatis obſervatione aſſentiretur, reſpondit: *nihil novi, ô Imperator, Concilium decrevit, ſtatuitque; nam antiquitus à primis Eccleſiæ jactis fundamentis & ab Apoſtolorum temporibus eandem fidei deciſionem derivatam fuiſſe & idem tempus feſti Paſchatis celebrandi obſervatum accepi.* Ita Socrates lib. 1. hiſt. cap. 10. apud Natal. Alexandrum. Conſonant Magdeburgenſes, qui Cent. 4. cap. 9. iſtud hiſtoriæ fragmentum iiſdem ferè verbis ex Socrate & Theo-

doreto referunt. Unde S. Leo M. in epist. ad Proterium Alexand. Patriarcham, quam ex Ven. Beda de ratione temp. cap. 42. citat Nat. Alexander dissert. 5. sæc. 2. postquam rationem petijt circuli decemnovennalis à Theophilo Alex. conscripti, asserit Ecclesiam Romanam accepisse à S. Petro disciplinam celebrationis Paschatis Dominicâ proximè sequente Lunam 14. eandemque disciplinam traditam fuisse Alexandrinæ Ecclesiæ à S. Marco. Et S. Athanasius in epist. de Synodis Arimini & Seleuciæ, solos Syros, Cilices, & Mesopotamos inter eos recenset, *qui in causa festi claudicabant, atque apud cum Judæis Pascha celebrabant.* Hinc Ceolfridus Abbas in Anglia epist. ad Naitanum Pictorum Regem ex mente Ecclesiæ sic loquitur: *Primo mense, adveniente in eo vespera diei 14. expectetur etiam dies Dominica à 15. usque ad 21. diem ejusdem mensis; in quacunque enim harum inventa fuerit, meritò in ea Pascha celebrabitur.*

 5. Ex

5. Ex quibus alijsque teſtimonijs pluribus clarè patet Eccleſiam ante & poſt tempora Conc. Nicæni ſemper habuiſſe Lunam 14. pro termino paſchali, & à Luna 15. uſque ad 21. incluſivè, hoc eſt in tertia hebdomoda Paſcha celebraſſe, quod rurſus confirmatur clariſſimo teſtimonio B. Iſidori Hiſpalenſis, qui floruit circa annum Domini 630. ſic enim ait lib. 1. de Eccleſiaſt. off. cap. 31. *In tertia hebdomada Lunæ Paſcha celebratur, id eſt, qui dies occurrerit Dominicus à quintodecimo in vigeſimum primum.* Quod ante ipſum jam docuerat S. Auguſt. epiſt. 119. ad Januarium de ritibus Eccleſiæ, ubi ait: *Tertia hebdomada Lunæ Paſcha celebratur.* Et S. Gaudentius Serm. 1. *Et ideo nec intra decimam quartam, nec ultra viceſimam primam celebrare poſſumus.* Unde Paulus Midelburgenſis ex communi Computiſtarum conſenſu lib 12. ita concludit: *Nos ergo in ſupputatione Lunæ Paſchalis diem oppoſitionis Luminarium vocabi-*

mus

mus Lunam 15, qua si in die Dominico inciderit, eodem Pascha celebrandum annotabimus, juxta canonem à S.S. Patribus in Nicæna Synodo institutum, quo Pascha celebrari præcipitur die Dominico à 14. Luna usque ad 21. hoc est die Dominico primo post 14. Lunam.

6. Neque obstat, quod Scriptores aliqui, dum de termino Paschali loquuntur, Plenilunij paschalis duntaxat, non Lunæ 14. mentionem faciant (quanquam ex istis plures simpliciter Lunam paschalem dicant) non inquam hoc obstat; ideo enim Plenilunium dixere, aut quia Luna 14. plenilunio proxima est, & dicendo plenilunium faciliùs intelliguntur ab omnibus; aut quia plenilunium incidebat in ipsam Lunam 14, uti temporibus Bedæ contigit; & hoc ex vitio cycli Lunaris, in quo subsequentibus à Conc. Nicæno sæculis numeri aurei seriùs novilunia indicabant, ac in cælo celebrarentur: inde factum est, ut oppositiones cælestes progrede-

rentur

rentur verſus menſis politici princi-pium, ita quidem ut hic progreſſus ultimis ante Calendarij reformatio-nem annis ad aliquot dies excreſceret. Quare etſi temporibus Bedæ termini paſchales eſſent plenilunia, id tamen non fiebat vi regulæ Nicænæ, ſed vi uſus illius regulæ, quia nempe oppo-ſitiones incidebant in Lunam 14. Deinde, dum plenilunium paſchale dicimus, non propterea terminum paſchalem intelligimus ſemper, ſed quandoque Lunam plenam tempore paſchali.

7. Scio longè ante tempora Bedæ factam eſſe pleniluniorum mentio-nem ab Alexandrinis Theophilo, Cy-rillo &c. dum Lunam 14. explicarent; ſed cenſendi non ſunt in rigore locuti, cùm ipſimet Alexandrini, quibus à Conc. Nic. commiſſa fuerat Calenda-rij cura, hanc pleniluniorum regulam non fuerint ſecuti, ut multis oſtendit Petavius, ex quibus unum ſumo exem-plum, ſcilicet Paſcha, quod contigit

primò

primo post Conc. Nic. anno, Christi scilicet 326. Terminus Paschalis seu Luna 14. Nicæna tunc cadebat in 2. April. Plenilunium in 4. & nihilominus Pascha celebratum est die 3. ante plenilunium astronomicum, quia nempe vi regulæ Nicenæ hæc erat dies Dominica proximè sequens Lunam 14. per cyclum notatam. Hoc ipsum, scilicet hujusmodi Scriptores antiquos non esse in rigore intelligendos, confirmo ex ipsis, quæ contra nos afferri solent testimonijs, è quibus luculentum extat Anatolij fragmentum apud Euseb. lib. 7. c. 26. ubi ex Aristobuli unius è 70. Senioribus sententia decima quarta Luna Paschalis sic explicatur: *Cùm enim duo sint segmenta æquinoctialia, unum vernale, alterum autumnale, è diametro sibi invicem opposita, & migrationis festum 14 die mensis post vesperam statutum sit: Luna tum ex adverso solis in eadem diametro consistet; atque ita Sol in æquinoctialis verni temporis segmento versabitur; Luna*

verò neceſſariò in altero, videlicet autumnali. Planè ſi Auctores iſti preſsè eſſent intelligendi, non tantum Paſcha celebrandum fuiſſet in plenilunio, ſed etiam in ipſo æquinoctio, quod eſt plerumque impoſſibile, cùm vix unquam contingat ſimul eſſe plenilunium verum & æquinoctium. Et utique aliter Lunam 14. obſervarunt Alexandrini, & tota ſemper Eccleſia, cùm Paſcha ſæpius celebratum ſit integro poſt æquinoctium menſe, & etiamnum quandoque celebretur, quin in hoc ab ipſis adverſarijs arguamur erroris. Igitur cenſendum eſt ejusmodi locutiones è Rhetorica potius, quàm ex ſeveriore Matheſi depromptas eſſe.

8. Atque ex his abundè probatum ac confirmatum exiſtimo, terminum paſchalem eſſe Lunam 14. primi menſis: & hoc fateri videtur D. Doppelmayr dum dicit: Indeme GOtt denen Juden im alten Teſtament befohlen / daß ſie ihre Oſtern jederzeit am 14. Tag

deß

deß Monaths Abib oder Nisan, zum Andencken, daß sie umb eben dise Zeit auß Egypten geführet worden, feyerlich begehen solten; besagter Tag aber, weil die Juden ihre Monathe beständig von den Neu-Monden anfiengen, auff einen Vollmond abzielete. Igitur Luna 14. non est propriè Plenilunium, sed proximè tendit ad Plenilunium, quod ipsi libenter concedimus, quamvis non pari liberalitate ea concedamus, quæ postmodum ex se aut ex alijs fingit ipse. Etsi autem ex præjactis fundamentis necdum decidi possit quæstio de Paschate anni 1724. hæc tamen per bene notata velim omnia. Jam quæritur utrum Luna Paschalis investiganda sit strictè per calculum astronomicum, an minus severè, scilicet per cyclos & per quales? Priusquam quæstio decidatur ex mente Concilij Nicæni, antiquorum Patrum & Ecclesiæ, quædam prius supponenda sunt atque probanda.

§. III.

Quis esset mensis primus Judæorum.

9. SUppono igitur primò Pascha celebrandum esse mense primo, quo scilicet olim præcepto Divino tenebantur Judæi, quod jam satis probatum est num. 4. Supp. 2. mensem primum in anno Lunari Judaico illum fuisse, cujus decimaquarta vel in diem æquinoctij verni caderet, vel eum proximè sequeretur. Id testatur Josephus Judæus lib. 3. antiquit. Jud. c. 13. his verbis: *Mense verò Xanthico, qui apud nos Nisan appellatur & est anni principium, quartadecima Luna, sole opposito in ariete, quo mense liberati sumus, sacrificium, quod tunc egredientes ex Ægypto fecerunt, immolare nos annis singulis, (quod Pascha dicitur) celebrareque præcepit, & utique celebramus.* Quòd si Luna 14. non caderet in æquinoctium, ad illam 14. attendebatur, quæ

quæ æquinoctium proximè sequebatur: ita enim apud Euseb. lib. 7. hist. cap. 29. testatur Anatolius Laodiceæ urbis Syriæ Episcopus circa annum Domini 280 Is enim docet, Philonem, Josephum, aliósque Judæos antiquiores Agathobulum, Aristobulum &c. ita sensisse: deinde cùm explicaret, quid Seniores Ptolomæo Regi de traditionibus Moysis percunctanti responderint, scribit: *Ipsi ergo cùm quæstiones Exodi exponerent, dixerunt, Pascha non prius esse immolandum, quàm æquinoctium vernale transiret.* Hoc idem, nempe Pascha non esse celebrandum ante æquinoctium vernum, docent ex Socrate & Theodoreto Magdeburgenses cent. 4. cap. 6. atque ista convenienter ad illud Deuteron. 16. *Observa mensem novarum frugum, & verni primum temporis, ut facias Phase Domino DEO tuo.* Etsi porrò Ecclesia in lege Gratiæ non teneatur legalibus cerimonijs, voluit tamen Pascha Christianum, cujus fi-

gura fuit Paſcha Hebræorum, non eſſe fixum, ſed mobile, obſervando ſcilicet Lunam 14. primi menſis, uti patet ex dictis à num. 4. hoc tamen addito, quòd Paſcha celebrari debeat die Dominico ſequente Lunam 14. primi menſis. Quæ omnia iterum confirmantur à Magdeburgenſ. loco cit. his Epiphanij verbis: *Quapropter obſervamus quidem decimam quartam, transgredimur autem æquinoctium, & ferimus in ſanctam Dominicam finem complementi.*

§. IV.

Quis annus Aſtronomicus, quis Politicus, quid cyclus?

10. IAm quæritur, qua ratione prædicta omnia, quæ ad Paſcha determinandum prænoſci debent, inveſtiganda ſint ex mente Conc. Nicæni, & S. S. Patrum; an per calculum aſtronom. an per cyclos, qui tamen quantum fieri poteſt ad motus cæleſtes

ftes reducantur? Nam ratio temporum astronomica ad ultimum rigorem exacta est, atque ad ipsas minutiarum minutias attendit semper: Politica verò seu civilis ad vulgi captum magis accomodata est, & procedit per revolutiones & numeros, quantum fieri potest, integros: unde anni & menses, solares & lunares definiuntur politicè per dies integros, ita tamen, ut quia hoc modo anni & menses politici quandoque per excessum aut defectum ab astronomicis discrepant, hic excessus aut defectus addendo vel demendo diem opportuno tempore compensetur, prout minutiæ astronomicæ hinc inde neglectæ exigunt; atque ita tempus politicum iterum cum astronomico consentiat. Hinc inventi sunt cycli, qui hunc annorum & mensium ordinem, atque in ijs dierum numerum indicarent, donec post aliquot annorum revolutiones iterum astronomicè restituerentur omnia, & cycli eodem iterum tenore

fluerent; hinc dicitur, quòd cyclus ſit certus annorum numerus in orbem rediens, quo tanquam fido cuſtode intacta ſervatur fides temporum.

11. Jam ut redeamus ad ea quæ ad paſcha præſupponuntur & clarè procedamus, notandum ſtatim eſt, quædam ex prædictis dependere à motu ſolis, uti eſt æquinoctium, annus ipſe ſolaris, quo utimur, & feriæ in eo diſpoſitæ: alia dependere à motu lunæ, vel utriusque Luminaris ſimul, uti ſunt Neomeniæ, Lunæ decimæ quartæ &c. Imprimis igitur, quòd annum ſolarem & ferias in eo diſpoſitas attinet, clarum eſt, talem ſemper annum fuiſſe in uſu, qui conſtaret diebus integris, qui inciperet & deſineret per dies integros; cùm enim annus ſolaris in rigore aſtronomico, conſtet diebus 365. horis 5. 49. minutis primis & fortè aliquot ſecundis & tertijs, imò in ſummo rigore anni aſtronomici inæquales ſint; nimis operoſum fuiſſet hujusmodi minutijs annum

poſi-

politicum definire, eóque uti: deberemus enim annum inchoare eo temporis momento, quo Sol circulum suum emensus ad idem cæli punctum redit, quacunque diei hora, & horæ minuto id accidat; imò aliqui inchoarent annum tempore diurno, alij nocturno, matutino aliqui, vespertino alij, quod in societate humana & negotijs civilibus, ut nemo non videt, summam pareret confusionem: Unde satius semper existimarunt omnes, hujusmodi minutias suo tempore per dies intercalares compensare, quàm quotannis ad illas in tempore politico attendere. Hinc cyclus solaris & ei respondens Litterarum Dominicalium ordo semper fuit in usu, ut nempe numerus dierum per annum, & per anni menses initium cujusque hebdomodæ, seu dies Solis in Calendarijs exhiberetur. Neque scio, quòd hac in parte difficultatem nobis moveant Protestantes; etsi enim per correctionem Gregorianam facta fuerit aliqua cycli

Solaris æquatio & mutatus Litterarum Dominicalium ordo, aliquis tamen cyclus Solaris à temporibus & ante tempora Concilij Nicæni, usque ad nostra fuit semper in Ecclesia receptus.

§. V.

Quomodo Æquinoctium Paschale ex mente Concilij Nicæni determinandum sit.

12. NUnc videamus ulterius, utrum æquinoctium vernum ex mente Conc. Nicæni & S.S. Patrum in rigore astronomico inquirendum sit, utrum verò, in ordine ad Pascha, affigendum sit diei 21. Martij, uti facimus: hìc enim palàm arguimur erroris non unius tantùm, sed ex uno plurium, propter malè positum terminum æquinoctialem (ihren falsch gesetzten Æquinoctial-Termin) ut habet folium, cui Titulus: Gründliche Entscheidung der Frage: ob und was

vor ein Unterscheid zwischen dem verbesserten und Gregorianischen Calender sey? Ratio additur, quia contingit sæpius ut æquinoctium verum uno aut altero die ante vel post 21. diem Martij accidat; unde tunc erramus in termino æquinoctiali, consequenter in Luna Paschali, & ipso Paschate. At verò probè scimus sedem æquinoctij in rigore non posse propter discrepantiam annorum politicorum ab astronomicis, & eorundem inæqualitatem inter se, propter bissextiles, diei certæ affigi, neque hoc ignoravit Concilium; quæritur tamen, utrum his non obstantibus Concilium Nicænum affixerit terminum æquinoctialem diei 21. quæ est inter extremas quasi media, vel non affixerit: accusamur enim in hac materia, ac si contra mentem Concilij ageremus: ad quod respondeo mentem Concilij omnino fuisse, ut æquinoctium in ordine ad Lunam Paschalem uni hæreret diei 21. Martij, atque adeo in hunc finem

non voluiſſe calculum aſtronomicum; hoc primò probandum: deinde addam etiam rationes, quòd congruè hoc fecerit.

13. Quandoquidem, quæ in Conc. Nicæno decreta ſunt, collecta non amplius extant omnia, è varijs fragmentis probationes noſtræ deſumendæ ſunt. Primò igitur Piſani in Canonem ſextum Conc. Nicæni refert ex S. Iſidoro, quòd S. memoriæ Theophilus Alexandrinus ſuis in epiſtolis meminerit, in Conc. Nicæno ſtatutum eſſe, ut ab octavo Idus Martij uſque in diem Nonarum Aprilis qualiscunque Luna nata fuerit, in ea fiat initium primi menſis; quartadecima verò à duodecimo Kalend. Apr. ſolerter inquiratur. Ex quibus clarè licet colligere diem fixum æquinoctij ex mente Conc. Nicæni eſſe 21. Martij; ſi enim poſſet eſſe 20. aut 19. tunc Luna 14. in eum cadens eſſet ex dictis n. 9. Luna primi menſis, ejus proinde initium eſſet dies Martij 7. aut 6. con-

tra

tra mentem Concilij, quod vult ab octavo Idus Martij Neomeniam primi mensis inquiri. Similiter, si æquinoctium foret die Martij 22. aut 23. tunc Luna 14. cadens in diem 21. vel 22. non esset Luna primi mensis, consequenter initium primi mensis in diem post nonas Apriles rejiceretur, quod iterum est contra mentem Concilij: & ne relinqueretur dubio locus, additur, quartamdecimam à duodecimo Cal. Apr. solerter inquirendam. Indè autem sequitur nullam esse Lunam 14. Paschalem ante 21. Martij, nec rejici posse ultra diem Apr. 18. Consequenter Pascha non celebratur ante 22. Martij, neque post 25. Apr. Et hæc fuit quocunque tempore post Nicænum celeberrimorum Auctorum sententia & praxis, quam sufficienter manifestant cycli D. Cyrilli Episc. Alexandrini, Dionysij, Ven. Bedæ &c.

14. Unde Beda lib. de ratione temporum cap. 49. Victorium sic alloquitur:

tur: *Nos Ægyptiam calculandi diſciplinam, quæ & tuo judicio, & univerſalis Eccleſiæ conſenſu verior apparet, omnibus ſequendam novimus, initium videlicet primi menſis ab 8. Iduum Martiarum uſque in Nonarum Aprilium diem. Quartasdecimas verò Lunas Paſchæ à duodecimo Calend. April. uſque in 14. Cal. Majas. Porrò diem Paſchæ Dominicum ab undecimo Cal. Apr. uſque in 7. Calend. Majarum, & hoc in Luna XV. uſque ad XXI. eſſe quærendum.* Hoc idem ijsdem ferè verbis confirmat Rabanus Archiep. Moguntinus; (vixit circa annum 855.) lib 2. de inſtit. Cler. cap. 39. tum addit: *Nunquam ergo contingere poteſt ut Luna quartadecima primi menſis ante vernale æquinoctium, quod fit XII. Calendas Aprilis, eveniat.* Quis jam de æquinoctio & terminis Paſchalibus dubitet?

15. Addo nihilominus ſecundò fragmentum epiſt. S. Ambroſii, quam integram referunt Magdeburgenſes Cent. 4. cap. 6. tit. de feſtis; ſic igi-

tur

tur Epiſcopis per Æmiliam conſtitutis mentem Patrum Nicænorum aliorumque Majorum explicat S. Doctor: *Non mediocris eſſe Sapientiæ diem celebritatis definire Paſchalis, & Scriptura Divina nos inſtruit & traditio Majorum. Qui convenientes ad Synodum Nicænam inter illa fidei, ut vera, ita admiranda decreta, etiam ſuper celebritate memorata congregatis peritiſſimis calculandi, decem & novem annorum collegere rationem, & quaſi quemdam conſtituêre circulum, ex quo exemplum in annos reliquos gigneretur: hunc circulum Enneadecaterida nuncuparunt .... Duo autem ſunt obſervanda in ſolemnitate Paſchæ, quarta decima Luna & primus menſis qui dicitur novorum .... Incipit autem menſis non ſecundùm vulgarem uſum, ſed ſecundùm conſuetudinem peritorum ab æquinoctio, qui dies eſt duodecimo Calendas Aprilis.* Vides eandem in determinando æquinoctio, quam nos obſervamus conſue-

tudinem, jam fuisse tempore & ante tempora D. Ambrosii.

16. Inde est, quòd Auctores, qui historiam Ecclesiast. conscripsere, istud passim doceant aut supponant: sic Natalis Alexander Tom. 3. dissert. de Paschate art. 7. ait: *Porrò ut vernum aquinoctium, quod à Patribus Concilij Nicani ad* 12. *Calendas Apriles fuerat constitutum &c.* Eodem modo loquuntur alij. Sed unum audiamus Gregorium XIII. qui hoc idem apertè supponit, tum in literis encyclicis ante Calendarij correctionem ad Christianos Principes & celebriores Academias missis; tum in literis Apostolicis post correctionem orbi Christiano propositis, ubi sic loquitur: *Considerantes igitur nos ad rectam Paschalis festi celebrationem juxta S. S. Patrum ac veterum Rom. Pontificum, præsertim Pij & Victoris primorum, nec non magni illius Oecumenici Concilij Nicani & aliorum sanctiones, tria necessariò conjungenda & statuenda esse, primum certam verni aqui-*

noctij

noctij sedem, deinde rectam positionem XIV. Lunæ primi mensis, quæ vel in ipsum æquinoctij diem incidit, vel ei proximè succedit, postremò primum quemque diem Dominicam, qui eandem 14. Lunam sequitur, curavimus ..... Quo igitur vernum æquinoctium, quod à Patribus Concilij Nicæni ad 12. Calend. Aprilis fuit constitutum &c. Etsi porrò Gregorium ut caput Ecclesiæ non revereantur adversarij, fateantur tamen necesse est, illum & publicè locutum fuisse, & quæ modo recitata sunt apertè suppossuisse ex traditione Majorum, dum, ratione correctionis Calendarij, Principum, Academiarum, Peritorum exploravit mentem, *ut res quæ omnium communis est, communi etiam omnium consilio perficeretur.* Et quis est, qui hac in parte, nominatim ratione æquinoctij, contradixerit Pontifici? controversum equidem est de modo emendandi Calendarij, sed suppositiones ex traditione Majorum, tantum abest, ut respuerint ex Christiani orbis

nationi-

nationibus Primarij, ut potius illas aſſumpſerint velut cardines emendationis; agnoſcentes utique cum Pontifice revera hanc eſſe poſt Conc. Nicænum celebrandi Paſchatis in Eccleſia conſuetudinem.

§. VI

Qua ratione Luna Paſchalis ex mente Conc. Nicæni inveſtiganda ſit.

17. IAm ſupereſt inquirendum, utrum Luna 14. Paſchalis ex mente Concilij Nicæni & Patrum determinari debeat ſtrictè per calculum aſtronomicum, an minus ſeverè per cyclos? Qua in re deciſio quæſtionis ſequitur ex dictis; ſi enim quæ dependent à Sole non debeant inquiri per rigorem aſtronomicum, quo fundamento ejusmodi rigorem in ijs, quæ dependent à Luna, exigent Adverſarij? Deinde nonne ſuperius audivimus ex S. Ambroſ. illos qui convenerunt ad

Syno-

Synodum Nicænam, decem & novem annorum collegisse rationem, & quemdam constituisse circulum, ex quo exemplum in annos reliquos gigneretur. En cyclum Lunarem à Patribus Nicænis aut constitutum aut approbatum, ita quidem ut ex illo exemplum in annos reliquos gigneretur: Certè id non est exigere calculum astronomicum; sed cyclicum apertè proponere: unde Beda de ratione temp. cap. 11. scribit: *Cyclum decennovennalem propter XIV. Lunas Paschales Nicæna Synodus instituit.* Tertiò, quid aliud indicant termini Paschales, quos pro Neomenia & Luna 14. primi mensis ex mente Conc. Nicæni & universæ Ecclesiæ superius determinavimus? Vidimus num. 13. & 14. quòd Majores nostri illas Lunas 14. duntaxat agnoverint Paschales, quæ contingunt intra 21. Martij & 18. Aprilis, utrinque inclusivè; proinde limites noviluniorum primi mensis voluerint esse ab 8. Martij ad 5. Aprilis, utrin-

que

que etiam inclusivè, adeoque hìc Lunationem definierint 29. dierum spatio, cùm tamen Lunatio media astronomicè sit dierum 29. h. 12. 44. min. &c. ergo mens illorum nullatenus fuit, ut calculus iste adhiberetur: imò hoc adhibito posset contingere, ut nullum novilunium vel plenilunium esset paschale; si nempe novilunium unum contingeret sub finem 7. Martij & alterum ad initium 6. Aprilis, quòd utique fieri potest propter illas 12. horas &c ultra dies 29. residuas; tunc autem juxta Ecclesiæ regulas neutrum esset Paschale; en quid calculus ad severas astronomiæ leges exactus efficeret!

18. Et planè si quæ primis sæculis acta sunt, inspiciamus, videbimus profectò, non tantùm hæc à Majoribus prudenter instituta, sed etiam à Successoribus constanter in praxim deducta fuisse: etsi enim in cyclis Lunaribus non semper convenirent omnes, in eo tamen conspirabant unani-

miter

miter, ut cyclus aliquis ad inveniendam Lunam Paschalem adhiberetur; id abundè loquuntur tot, qui prodiere, cycli, nempe Theophili, Cyrilli, Alexandrini, Victoris, Dionysij, Bedæ &c. in quibus Lunæ Paschales & Festa Paschalia descripta visuntur. Qua in re testem locupletem habemus Ceolfridum in epist. ad Regem Naitanum, ubi sequentia legimus: *Hic autem quem vobis sequendum monstramus, Computus Paschæ decennovenali circulo continetur, qui dudum quidem, hoc est ipsis Apostolorum temporibus, jam servari in Ecclesia cœpit, maximè Romæ & Ægypti, ut supra diximus; sed per industriam Eusebij, qui à B. Martyre Pamphilo cognomen habet, distinctius in ordinem compositus est, ut quod eatenus per Alexandriæ Pontificem singulis annis per omnes Ecclesias mandari consueverat, jam deinde congesta in ordinem serie Lunæ 14. facillimè posset ab omnibus sciri.* En Cyclum Lunarem & ejus antiquitatem! en computum facilem ab omnibus

nibus intelligibilem! unde jam probabis calculum aſtronomicum?

19. Nos verò oſtendimus etiam in exemplis calculum aſtronomicum non fuiſſe in uſu, ipſis etiam primis poſt Conc. Nicænum annis, ubi planè non ignorabatur, quid ſtatuiſſet Concilium. Id feliciter præſtitit Guldinus lib. 3. cap.7. ubi, poſtquam ex Epiſt. D. Ambroſij de Paſchate, ex Paſchalibus Theophili Alexand. literis, ex ep. S. Leonis Papæ ad Marcianum Imperat. alijsque antiquitatis monumentis, atque ex ipſis Calviſij ſuppoſitionibus, varios, quibus Paſcha celebratum eſt, dies retulit, & terminos Paſchales antiquos eruit, atque ſtabilivit, ordinatim omnia refert in Tabulam, quam ad 400. poſt Conc. Nicænum annos extendit: in ea videre eſt Plenilunium Paſchale ad mentem Calviſij ſupputatum, Terminum Paſchalem Nicænum, Paſcha Chriſtianorum &c. uti pauca hæc exempla indicant.

Anni

Anni *Christi*	Plenilun. *Paschale*		Terminus *Paschalis*	Pascha
326.	4. Apr. hor. 4.		2. Apr.	3. Apr.
327.	24. Mar.	13.	22. Mar.	26. Mar.
328.	11. A.	10.	10. A.	14. A.
329.	31. M.	19.	30. M.	6. A.
330.	19. A.	16.	18. A.	19. A.
340.	29. M.	23.	29. M.	30. M.

Ex quibus obſerves velim, nec terminum Paſchalem Nicænum in rigore aſtronomico fuiſſe determinatum, neque hunc terminum fuiſſe plenilunium, cùm intra paucos annos Paſcha ter fuerit celebratum Luna 15. in ipſo plenilunio, aut etiam ante plenilunium aſtronomicum, & hoc ſtatim poſt Conc. Nicænum. Unde ergo colligis mentem Conc. Nicæni fuiſſe, ut terminus Paſchalis ſit plenilunium, & quidem in rigore aſtronomico determinatum? Longè magis ingenuus eſt Origanus Calviſij Amicus, qui poſtquam numeros aureos eo ordine diſpoſuit, ut ex ijs eosdem terminos paſchales colligere poſſimus, ſic loqui-

 tur

tur Introduct. Ephemer. Part. 1. cap. 3. *Calendarium Eccleſiaſticum oſtendens aureos numeros per totum Cyclum decennovenalem, quo & Eccleſia primum à temporibus Concilij Nicæni, & poſtea ex conſtitutione Dionyſii exigui Abbatis Romani ad hæc noſtra tempora uſque uſa eſt.*

20. Unde dicta de Cyclo Lunari confirmantur ex Calendario veteri Eccleſiaſtico, in quo Numeri aurei indicabant Neomenias, eo proportionaliter modo, quo eaſdem nunc indicant epactæ: neque ad inveſtigandam Lunam Paſchalem recurrebant ad calculum aſtronomicum, ſed numerabant ſimpliciter Lunam 14. à neomenia per numerum aureum indicatâ, uti nunc facimus inveſtigando Lunam 14. ab Epacta currente, quæ initium menſis Lunaris indicat: atque hic modus non ultimis duntaxat ante correctionem ſæculis in uſu fuit, ſed primis etiam poſt Conc. Nicænum annis, quod patet vel ex ipſo errore, quem cyclus

tum ſolaris tum Lunaris, prout in veteri Calendario notabatur, tempore correctionis induxerat: primò enim debuerunt auferri dies 10. ut æquinoctium in priſtinam ſedem, quam tempore Conc. Nicæni occupabat, reſtitueretur: ut autem tantus enaſcatur error, minimùm requiruntur anni 1257. quot nempe effluxerunt à tempore Conc. Nicæni uſque ad tempora, quibus emendatum eſt Calendarium: cùm enim annus Julianus 11. circiter minutis primis juſtô major ſit, ſi hæc multiplices per 1257. non omnino dies 10. integros obtinebis. Similiter ut enaſcatur in cyclo Lunari error 4 dierum, qualis ſubinde fuit ultimis ante correctionem annis, totidem quoque requiruntur anni. Nam cyclus Lunaris non reſtituebat novilunia ad eandem diem anni Juliani, ſed intra annos circiter 312. integro aberrabat die: conſequenter ut fiat error 4. dierum, requiruntur iterum ferè anni 1257. Atque ex hactenus dictis

deduci poſſe exiſtimo, nec praxim nec mentem Eccleſiæ unquam fuiſſe, ut quæ ad Paſchatis celebrationem præſupponuntur, ſtrictè per calculum aſtronomicum inquirantur.

§. VII.

Cur Eccleſia potius elegerit computum cyclicum quàm aſtronomicum.

21. ADdo nunc rationes, cur Eccleſia potius adhibeat computum cyclicum, quàm calculum aſtronomicum: id imprimis facit, ut in re, quæ omnes ſpectat, omnes etiam regulas, quantum fieri poteſt, habeant faciles: ut in ſuis precationum & rituum libris Calendarium habeat quodammodo perpetuum, quo fideles ſemper & ubique æqualiter dirigantur: ut Eccleſiaſtici, qui verſantur inter Barbaros in Indijs ſcientia & ſuppellectili aſtronomica deſtituti, modò habeant miſſale aut breviarium, facili

facili negotio in annos sequentes possint festorum dispositionem perspicere, atque cum alijs in Ecclesia celebrare. Deinde ut vitentur lites, quas verorum cælestium motuum inæqualitas inducere potest, atque omnes concordes sint in celebrando paschate, juxta decreta Conciliorum Nicæni, Arelatensis I. &c. ubi statuitur, *ut uno die & tempore per omnem orbem Pascha celebretur*, quod fieri vix potest, si calculus astronomicus adhibeatur. Primò enim quanta est tabularum diversitas? diversus proinde ex diversis tabulis prodibit calculus, jam si ex quibusdam tabulis æquinoctium aut Luna Paschalis eruatur ante mediã noctem, ex alijs post mediam noctem, cui diei affigent terminum Paschalem? fortè tabulas Rudolphinas proponent Protestantes in Imperio? sed qua Auctoritate eandem obligationem imponent alijs? suas quæque Natio præferet tabulas. Recurrentne ad observationes cælestes? sed in re delicatis-

ſima, quæ nec unius anni labor eſt, convenientne omnes? Ex plurium annorum obſervationibus ſuas ſe conſtruxiſſe tabulas aſſerit D. de la Hire, id aſſerunt & alij; conveniuntne propterea ſemper? ſi hoc exigunt, rem planè difficilem petunt Adverſarij; & quidem in negotio quod recurrit quotannis.

22. Sed eſto, concordes forent tabulæ; quot tamen orirentur difficultates ex meridianorum differentia? rem oſtendamus in exemplo, quod nobis objicit D. Roſten, ait enim, nos uti anno 1724. ita etiam an. 1798. eodem ex fonte in celebrando paſchate erraturos; quia nempe cyclus noſter Lunam Paſchalem indicat 1. April. cùm tamen plenilunium verum incidat in diem 31. Martij. Eſto quòd plenilunium verum ſit terminus Paſchalis; at obſervent velim plenilunium verum contingere quidem 31. Martij, ſed juxta D. Gaupp 21. min. tantùm ante mediam noctem ſecundùm meridianum Ura-

nob.

nob. Quid fiet autem cum tota Aſia &c. quæ tunc jam habebit diem 1. April. qui dies erit Dominicus? Profectò ſi regulam hanc ſequamur omnes, alterutrum fieri neceſſe eſt, ut nempe Aſiatici, vel Paſcha nobiſcum non celebrent, vel illud celebrent in ipſo termino Paſchali, quod utrumque eſt contra Conc. Nicænum, quod hac in parte tam ſanctè obſervari volunt Acatholici.

23. Et quis unquam ab omni hominum memoria ſibi perſuaſit, quòd Eccleſia & nominatim Conc. Nicænum voluerit tot ſubtilitatibus aſtronomicis & difficultatibus fideles implicare? quòd, dum definijt terminos Paſchales, attenderit unicè ad tabulas Rudolphinas aut ad meridianum Norimbergenſem vel Uranoburgicum, & voluerit reliquas orbis nationes jure ſui meridiani excidere? Credendum potius Eccleſiam, quæ communis omnium fidelium Mater eſt, eas tradidiſſe regulas, quæ ab omnibus ubi-

que locorum æqualiter obſervari poſſint, & pacem atque unitatem Chriſtianorum per univerſum orbem ſervent illæſam: tales habet methodus noſtra, cùm omnes per orbem Chriſtiani Paſcha celebrent eo die, quo in Calendario per cyclos indicatur; Orientaliores quidem incipient primi, quia citius illis dies illuceſcit; omnes tamen uno die naturali ſeu intra 24. horas Paſcha ſucceſſivè peragent die Dominico reſpectu ſui meridiani, & quidem tali die Dominico, qui ſequatur terminos Paſchales à Conc. Nicæno præſcriptos.

24. Hoc proportionaliter modo feſta quoque immobilia celebrat Eccleſia: ſic Nativitatem Chriſti celebramus 25. Decemb. Neque tunc aſtronomicè inquirimus, utrum Sol ſit in 3. 4. vel 5. gradu Capricorni, conſequenter utrum idem ſit dies Solaris aſtronomicus, qui fuit annis ſuperioribus: nobis enim ſatis eſt, quòd ſit eadem dies civilis poſt ſolſtitium hy-

ber-

bernum, à quo illam cyclus Solaris nunquam multùm removeat. Sic etiam primo Januarij annum inchoamus à media nocte (quisque in suo meridiano) non scrupulosiùs indagantes, utrùm Sol tunc re ipsâ circulum suum absolverit, aut jam inchoaverit novum; nobis satìs est, quòd habeamus principium anni politici, probè scientes ex dispositione Calendarij, illum ab anno astronomico non multùm discrepare. Nec aliter in suo Calendario faciebant Judæi; decimamquartam in suo mense Lunari numerabant à Neomenia seu prima die mensis, non studiosiùs inquirentes, utrùm esset astronomicè talis; nec semper talis esse poterat, cùm etiam mense civili uterentur alternatim 30. & 29. dierum: & fuere tempora, quibus Neomeniam æstimabant ex prima Lunæ phasi, quam probati speculatores observabant. Cur ergo Christiani in inquirenda Luna 14. ad severiorem calculum obligentur quàm

Judæi,

Judæi, qui, ut ajunt, tenebantur ad Litteram?

25. Et quid aliud hac in parte facit Ecclesia, quàm quod omni tempore fecerunt Nationes Sapientiſſimæ, quæ in definiendo tempore politico, in Calendarijs manualibus, in exhibendis Feſtis, Menſium, Lunationum, hebdomadarum initijs, uſæ ſunt cyclis, & minutias aſtronomicas, quantum potuere, ſuo tempore per dies integros compenſarunt. Sive enim habeant annum Solarem, uti Romani, ſive purè Lunarem, uti Arabes & Turcæ, ſive Lunarem mixtum, ut Hebræi: in hoc tamen, de quo agimus, conſentiunt omnes. Hebræi enim antiquitus ſuos habebant in anno 12. menſes ſeu Lunationes alternatim 30. & 29. dierum, addebant ſuo tempore menſem 13. ut annus Lunaris ad Solarem reduceretur; & fiebat annus Embolimæus. Judæi quoque Neoterici ſuos habent annos communes & embolimæos,

quos

quos determinant per Enneadecaeteriden propriam; suos annos deficientes & abundantes, quos desumunt à diebus rejiculis, alijsque translationis Neomeniarum Regulis. Hujusmodi menses, & annos deficientes aut abundantes, communes aut Embolimæos habent etiam Turcæ & Arabes, qui eos definiunt per celebrem illam Triacontaeteriden Mahometanam seu cyclum 30. annorum. Romani utebantur cyclo Solari & cyclo indictionum. Græci, cyclo Lunæ decennovennali, quem Meton Atheniensis adinvenit. Ægyptij omnes negligebant minutias, & annum rotundè definiebant diebus 365. quos in 12. menses, 30. dierum singulos distribuebant, additis in fine 5. diebus epagomenis: neque suo tempore diem adjiciebant intercalarem, quamvis caput anni sensim notabiliter anticiparetur. Ægyptios secuti sunt Persæ. Eandem quoque formam tenuerunt Æthiopes, nisi quod in anno suo bissextili 6. adjicerent

jicerent dies epagomenas: atque ita de alijs. Et erunt, qui Ecclesiam, quæ aliàs ad Cerimonias legales non tenetur, velint in determinandis per annum festis ad calculum astronom. obligare, & in definiendo tempore politico præter omnium nationum morem ad computum civilem repudiandum astringere! quasi verò Ecclesia, quæ liberrimè Pascha mobiliter celebrandum suscepit, non etiam posset modum illius computandi determinare, præsertim cùm elegerit prudentissimum, atque apud sapientissimas nationes usitatum!

§. VIII.

Cur & quomodo Alexandrinis commissa fuerit Calendarij cura.

26. AT verò si Conc. Nicænum computum civilem & cyclicum per se faciliorem prælegit, quid opus erat Alexandriæ Patriarchis, ubi potissimùm florebat Astronomia, Calendarij

lendarij curam committere? Imprimis distinguere oportet inter cyclorum usum & eorundem constructionem. Postquam cycli constructi sunt & determinatæ regulæ, ijsdem uti non admodum est difficile: at hæc omnia ità determinare, ut, quantum fieri potest, ex una parte consonent cum motibus cælestibus, ex altera verò sint ad captum & commoditatem fidelium, planè res est magni laboris, quæ peritum requirit Mathematicum. Numquid tempore Gregorij 13. convocati sunt aut interrogati astronomorum peritissimi? An idcirco inde inferes: ergo Gregorius voluit adhiberi in Calendario Ecclesiastico calculum astronomicum, & cyclicum eliminari? hallucinaris planè, si hoc inferas; cùm Gregorius & tota cum eo Ecclesia, voluerit quod factum est, nempe cyclorum tum Solis tum Lunæ emendationem, ob quædam vitia, quæ Alexandrinorum aliorúmque astronomorum peritiam effugerant. Quid jam

mirum,

mirum, ſi olim quoque cyclorum cura, qui ab aſtronomia dependent, Aſtronomis commiſſa ſit? Et ſanè illud erat pernecesſarium, cùm tunc aſtronomia non eſſet in ea perfectione, in qua nunc eſt, multa eſſent incerta, opiniones diverſæ, neque cyclorum bonitas per experientiam ſufficienter probata eſſet. Accedit quod in Eccleſia; quæ tunc latiùs per Ægyptum, Palæſtinam, Syriam, Græciam, Aſiam minorem diffundebatur, diverſa eſſet apud quasdam nationes annorum & menſium ratio: & tamen oportebat omnes uno eodemque die Paſcha celebrare juxta regulas Nicænas: ergo opus erat aliqua temporum reductione, de qua multum diſſerit D. Ambroſ. epiſt. num. 15. citatâ, & denique ſic concludit: *Ergo ſecundùm Ægyptios primo menſe celebraturi ſumus Dominicam Paſchæ: hoc eſt 7. Calendas Maji, qui eſt dies trigeſimus Pharmutij menſis.* Addit in eadem epiſt. rationem convenientiæ his verbis:

Nec

Nec absurdum arbitror, ut inde observandi mensis trahamus exemplum, ubi primum Pascha celebratum est. Unde & Majores nostri in tractatu Concilij Nicæni, eum diem endecateride, si quis diligenter intendat, statuendum putarunt, &c.

27. Quòd autem Alexandrini ex voluntate Concilij Nicæni solemnitatem Paschalem astronomicè singulis annis determinaverint, id quidem asserit in folio impresso D. Doppelmayr, asserit & Auctor Theatri Europæi; sed neuter probat vel exemplo vel Auctoritate aut aliquo antiquitatis monumento: cùm tamen nos probaverimus contrarium. Et primùm nunc D. Ambros. asseruit, quòd Majores nostri in tractatu Conc. Nicæni eum diem *Endecateride* statuendum putarint. Superiùs quoque n. 15. ex ipso audiveramus, eos qui convenerant ad Synodum Nicænam, quemdam constituisse *circulum*, ex quo Exemplum in annos reliquos gigneretur.

Nonne idem probavimus ex terminis Paſchalibus, certis quibusdam diebus affixis? & hanc ſequendo rationem, ſequimur, Beda teſte, *Ægyptiam* calculandi diſciplinam, quæ univerſalis Eccleſiæ conſenſu verior apparet, ut vidimus n. 14. Hoc ipſum exemplis confirmavimus num. 19. Intelleximus autem n. 18. ex Ceolfrido, hunc Paſchæ computum, qui decennovennali circulo continetur, ab ipſis Apoſtolorum temporibus in Eccleſia ſervari cæpiſſe maximè Romæ & *Ægypti*; ſed per induſtriam Euſebij diſtinctiùs in ordinem compoſitum eſſe, ut Lunæ 14. faciliùs ſciri poſſent. Et quid aliud loquuntur Cycli Paſchales Theophili ac Cyrilli Alexandrini? Síque aliquando difficultates obortæ ſunt, ex eo quòd cycli eſſent tunc ſat imperfecti, nunquam tamen eliminandos, ſed corrigendos cenſuerunt, ſervatis ſemper Conc. Nicæni regulis, ut poſtea pleniùs factum eſt tempore Gregorij XIII. Quæ quidem omnia

adeo

adeo vera sunt, ut ea diffiteri non ausus sit Mæstlinus; sic enim loquitur apud Guldinum lib. 1. cap. 3. *Quod si quis miretur, quare de his subtilitatibus astronomicis in anno politico vel Ecclesiastico disputem, is noverit, quòd ego & mecum omnes sani atque prudentes Mathematici ultro confiteamur, hasce subtilitates astronomicas in rei veritate nihil conducere ad annum Politicum; unde neminem Politicorum & plebeiorum hisce gravandum statuimus, sicut nec Julius Cæsar prudentissimus Imperator in anni restitutione subtilitatibus ullis turbas movere voluit: nec Patres Concilij Nicæni ... quicquam de his subtilitatibus monuerunt.*

28. Ita autem cycli Paschalis cura Alexandrinis commissa fuerat, ut tamen priùs, *dies solemnitatis, Sedi Apostolicæ indicaretur, ut hujus scripti ad longinquiores Ecclesias judicium generaliter percurreret*; ut ait S. Leo M. epist. 64. ad Martianum Augustum data; & constat ex epistolis Paschali-

bus Theophili Alexandrini ; quod quidem jam pridem juxta antiquum Eccleſiæ morem ſtatutum fuerat in Conc. Arelatenſi I. ſic enim habet Can. 1. ad S. Sylveſtrum Papam cum cæteris directo: *Primo loco de obſervatione Paſchæ Dominici; ut uno die, & uno tempore per omnem orbem à nobis obſervetur & juxta conſuetudinem, literas ad omnes Tu dirigas.* Quando igitur D. Doppelmayr aut alius dicit, morem fuiſſe, ut ab Alexandrino Patriarcha ſolemnitas Paſchalis alijs Epiſcopis denuntiaretur, id univerſim & immediatè de omnibus intelligendum non eſt, quod iterum patet ex Conc. Carthaginen. 3. can. 1. ita decernente: *Placuit ...... ut omnes Africanæ Provinciæ Epiſcopi obſervationem Paſchalem ab Eccleſia Carthaginenſi curent accipere.* Quæ Eccleſia Carthag. prius literas accipiebat à Rom. Pontifice, uti conſtat ex Epiſt. Innocentij I. ad Aurelium Carthaginenſem Epiſcopum data. Id autem fiebat, quia ſu-

premi

premi Pontificis est festa per universum orbem indicere, & si quæ exorta fuisset controversia, in eam dirimendam sedulò incumbere, uti factum legimus à S. Leone anno Christi 444. & 455. anno Cycli Theophiliani 76.

§. IX.

Cyclus Gregorianus immeritò accusatur.

29. VErùm, etsi Ecclesia calculum astronomicum in definiendis terminis Paschalibus non elegerit, eum tamen, me ipso fatente, optavit semper computum cyclicum, qui cœlorum motibus, quantum fieri potest, consonaret, & sedulam quoque curam impendit, ne in celebrando Paschate obreperet error: Talis autem computus non eruitur ex cyclo Gregoriano, ut pote qui anno 1724. toto aberrat octiduo, dum Pascha quod secundùm calculum astronomicum celebrandum esset 9. Aprilis, rejicit in

16. ejusdem menſis; qui error eſt planè intolerabilis. At verò faſſus ſum equidem, Eccleſiam ſemper optaſſe computum cyclicum, qui, quantum fieri poteſt, cælorum motibus conſonaret, in quo tamen tres Concilij Nicæni regulæ num. 16. indicatæ ubique locorum à fidelibus obſervarentur: quod autem magnificis verbis addunt aliqui, cyclum nempe Gregorianum toto aberrare octiduo, id planè faciunt, ut fucum faciant indoctis, niſi ipſimet decipiantur: numquid enim ipſi adverſarij terminum Paſchalem ſtatuunt 8. Aprilis; dum cyclus illum ponit Aprilis 9. ergo differentia ad ſummum eſt unius diei: quòd autem Paſcha poſt octiduum celebretur, id fit hoc anno quia terminus noſter Paſchalis incidit in diem Dominicum, in quem ſi eorum terminus incideret, ipſi quoque Paſcha in Dominicam ſequentem rejicerent juxta regulas Nicænas. Certè illo anno non major erit in termino-

rum

rum positione differentia, quàm subinde fuerit superioribus hujus sæculi annis; quòd autem nihilominus Pascha eodem die celebraremus, id contigit, quia eorum & noster terminus Paschalis in alias hebdomadæ ferias incidebat: unde non est, cur annus 1724. erroris arguatur.

30. Dixi differentiam positionis termini Paschalis esse ad summum unius diei, neque enim tanta est, cùm ex ipsorum adversariorum calculo, sit duntaxat 7. horarum & aliquot minutorum. Nam D. Wurzelbau plenilunium Paschale ponit die Apr. 8. hor. 4. 27. min. 32. sec. D. Rosten hor. 4. 34. min. 25. sec. uterque post merid. Nos ponimus Lunam paschalem die seq. non unâ horâ sed toto die, prout computus politicus respectu omnium in orbe nationum exigit: ergo non differimus, nisi illis 7. horis & minutis residuis. Dicam amplius, cyclus noster in positione termini Paschalis neque differt unâ horâ vel uno mi-

nuto ab aſtronomico adverſariorum calculo; cùm enim hìc locorum accidit plenilunium circa mediam quintam veſpertinam Sabbati, ijs qui ſunt in extremo oriente jam illuceſcit dies Dominicus: ergo reſpectu iſtorum terminus adverſariorum Paſchalis in eundem diem incidit ac noſter; conſequenter paſcha rejiciendum eſt in Dominicam ſequentem juxta regulas Nicænas, ab omnibus obſervabiles & obſervandas. Idem & à fortiori poſſum oſtendere an. 1798. quem nobis etiam objiciunt adverſarij, ut patet ex dictis n. 22. Si jam cyclus noſter eam habeat perfectionem ijs annis, qui vel maximè nobis objiciuntur, quantæ perfectionis erit illis annis, quibus ab ipſis adverſarijs laudatur! ſic enim ſcribunt in Theatro Europæo part. 15. fol. 696. So weichet der *Cyclus Gregorianus* jetziger Zeit/und vile *Sæcula* nacheinander vom Himmels Lauff und denen *Canonibus* vermercklich nicht ab. Et utique ad cyclum politicum ſatis

eſt, ſi pluribus ſæculis à cælorum motu differentiâ ſenſibili non diſcrepet, & conſequenter à SS. Canonibus nullatenus abludat.

31. Quod enim ſingulis annis talis cyclus debeat perfectè motibus cæleſtibus coæquari, id enimvero eſt omnino impoſſibile; unde in citato folio de fundamentali Calendariorum diſcrimine, immeritò carpunt Clavium, quòd reſponderit hanc eſſe cyclorum naturam & inevitabile fatum, ut quandoque cælorum motibus non perfectè reſpondeant. Et certè albæ mentis hominem eſſe oportet, cui cùm oculis mentem excæcavit carpendi libido, ſi exigat, ut cycli politici in omnibus cum motu Luminarium cæleſti perfectè coæquentur. Cùm enim in hac providentia motus Solis & Lunæ non abſolvatur diebus integris, ſed reſiduæ ſint ſemper aliquot horæ cum minutis primis, ſecundis, tertijs; cycli verò motus luminarium cæleſtes definiant diebus

integris; planè impoſſibile eſt, ut iſti cum illis perfectè ſemper commenſurentur; ſatis igitur eſt, ſi minutiæ hinc inde neglectæ, ſuo tempore per dies integros compenſentur.

§. X.

Quomodo prohibitum ſit Chriſtianis Paſcha celebrare cum Judæis.

32. QUandoquidem igitur ea eſt cyclorum natura, ut quandoque à Cælo nonnihil abludant, viſum eſt Calendarij Reformatoribus, ſatius eſſe tarditate moráque peccare quàm celeritate (ſi tamen peccatum eſt ubi agitur de impoſſibili) proinde Epactas ita diſpoſuerunt, ut plerumque ſerius, ac contingant in Cælo, neomenias indicent; ne ſcilicet quandoque contingat, ut Lunæ 14. nimium præ-vertant plenilunia, quod non ita cautum fuerat antiquitus. Accedit, quod hac ratione magis vitetur periculum celebrandi Paſcha cum Judæis, cùm

per

per hoc in dies sequentes rejiciatur: quanquam mens Ecclesiæ non sit, ut nostram computandi rationem immutemus, si fortè contingat, illos eo die solemnitatem azymorum paschalem, quo nos festum Paschatis peragimus, celebrare; tunc enim Pascha in hoc sensu cum illis Luna XV. *celebrare possemus, quanquam Sacramentorum genere discreto*, ut ait Ceolfridus Abbas: & hoc modo brevì post Conc. Nicænum in utroque Calendario, Ecclesiastico & Judaico Pascha eodem die aliquoties notatum invenio, ut annis 343. 347. 367. 370. 374. 394. 401. &c.

33. Ut ista bene distinguantur, habeatur præ oculis textus S. Script. Lev. 23. *Mense primo, quartadecima die mensis ad vesperum, Phase Domini est; & quintadecima die mensis hujus solemnitas azymorum Domini est. Septem diebus azyma comederis, dies primus erit vobis celeberrimus, sanctusque, omne opus servile non facietis in eo: sed offe-*

retis ſacrificium in igne Domino ſeptem diebus, dies autem ſeptimus erit ſanctior & celebrior. Hic Scriptura clarè diſtinguit diem 14. à die 15. & Phaſe Domini ſeu Paſcha, à ſolemnitate azymorum. Unde Rabanus Moguntinus Præſul lib. 2. de inſtit. Cler. cap. 39. *Notandum*, inquit, *quòd inter Paſcha & azyma legis hoc diſtat, quòd illa una dies, quâ agnum occidi neceſſe erat, & nocte ſequenti tranſiens Dominus primogenita Ægyptiorum percuſſit, liberans domus filiorum Iſraël ſignatas agni ſanguine, PASCHA dicebatur; ſequentes verò dies VII. id eſt à XV. uſque ad viceſimam primam menſis ejusdem, Azymorum propriè vocabantur.* Quin & ipſe Scaliger in Hebræorum, quod exhibet, Calendario diei 14. menſis Niſan adſcripſit: *Paſcha, Exterminatio fermenti*; ad diem verò 15. *Azyma*: & hanc diſtinctionem faciunt alia quoque Hebræorum Calendaria.

34. Hoc igitur ſtatuit Eccleſia, ne Chriſtiani Luna XIV. cum Judæis

Chri-

Christi interfectoribus, qui tunc agnum immolabant, in celebrando Paschate concurrerent, aut cum Quartodecimanis, qui in Paschatis celebratione legem Mosaicam cum Evangelio conjungendam volebant, uti colligitur ex Eusebio lib. 5. cap. 22. Et de istis Tertullianus de Præscript. c. 53. sic loquitur: *Est præterea his omnibus etiam Blastus accedens, qui latenter Judaismum vult introducere; Pascha enim dicit non aliter custodiendum esse, nisi secundùm legem Moysi XIV. mensis.* Ex quibus patet Judæos & Quartadecimanos Pascha celebrasse Luna 14. Quod rursum de Judæis confirmatur à S. Hieron. in Catal. de Script. Eccl. *Polycrates*, inquit, *Ephesiorum Episcopus cum cæteris Episcopis Asiæ, qui juxta quamdam veterem consuetudinem cum Judæis 14. Lunâ pascha celebrabant, scripsit adversùs Victorem Epis. Rom. Epistolam Synodicam.* Econtra: *Theophilus Cæsareæ Palæstinæ Episcopus sub Severo Principe adversùm eos,*

qui

qui decimâquartâ Lunâ cum Judæis Paſcha faciebant, cum cæteris Epiſcopis Synodicam valde utilem compoſuit epiſtolam. Neque ad initium impreſſi fui folij diſſentit D. Doppelmayr dum dicit: Indeme GOtt denen Juden im alten Teſtament befohlen / daß ſie ihre Oſtern jederzeit am 14. Tag deß Monaths Niſan, zum Andencken / daß ſie umb eben diſe Zeit auß Egypten geführet worden/ feyerlich begehen ſolten.

35. Cùm ergo Judæi Paſcha facerent Lunâ 14. ne cum ijs concurrerent Chriſtiani, atque etiam ut diſciplina celebrandi paſchatis à S. Petro Eccleſiæ Rom. tradita ubique locorum ſervaretur, ſtatuit Conc. Nicænum, ut *concorditer Paſcha celebrent unâ eadémque die, quâ Dominus reſurrexit à mortuis, quæ quartam decimam Lunam primi menſis ſubſequitur*, uti dictum eſt n. 4. & 5. unde ſi Luna 14. cadat in diem Dominicum, Paſcha rejicitur in Dominicam ſequentem ad finem hebdomadæ 3. Lunâ 21. ſi verò Luna 14.

cadat

cadat in Sabbatum, nihil prohibet, quo minus statim die Dominica seq. Lunâ 15. Pascha celebretur; nam hoc modo regulas observamus Conc. Nicæni, & jam uno die differimus à Judæis; ut enim ait S. Isidorus cap. 31. de off. Eccl. *Judæi tantundem mensem novorum & Lunam observant: diem autem addendum Patres nostri censuerunt, ut & nostra festivitas à festivitate Judæorum distingueretur.* Neque obstat, quòd dies 15. mensis Nisan quandoque solemnitas Judæorum paschalis nuncupetur, nam hìc Pascha sumitur in sensu latiore, in quo convenit etiam reliquis azymorum diebus, uti Sigonius lib. 3. de Republ. Hebræorum colligit ex verbis S. Lucæ act. 12. *Erant dies azymorum. Quem cùm apprehendisset, misit in carcerem, volens post Pascha producere populo.* Eo ferè modo, quo nos per totam hebdomadem festa paschalia celebramus; unde primùm die Sabbati in Missa canit Ecclesia: *concede quæsumus omnipotens*

Deus

Deus, ut qui feſta paſchalia veneranda egimus &c. Propriè autem loquendo Paſcha Judæorum peragitur 14. die civili menſis Niſan, & hunc diem ſolum rejecit Eccleſia, ut conſtat ex dictis. Hæc omnia præter computum Judaicum perpendat D. Gaupp, priusquam aſſerat nos cum Judæis Paſcha celebraſſe anno 1609. Neque enim tunc die prohibito celebravimus, cùm nec 14. Judæorum in diem Dominicum incideret. Quòd ſi computandi rationem mutarent Judæi, quid hoc ad nos? neque enim Concilium Lunam præſcripſit calculi alicujus incerti. Certè Calendarium Neotericum, quo nunc utuntur Judæi, primùm poſt tempora Conc. Nicæni, uti opinatur Calviſius, introductum eſt, aut circa tempora Conc. Nicæni, ut volunt alij. Jam novus hic computus, etſi in multis cum cælo ſatis conveniat, vanas tamen obſervationes habet, uti ſunt quædam dies rejiculæ, tekuphæ &c. ſi jam plures adderent,

aut

aut mutarent priores, nihil ad nos: jam pridem ab ipsis in celebrando Paschate recessimus; sive illi per novam computandi rationem propiùs accedant, sive magìs recedant, nostrâ parum refert.

36. Acatholici verò videri volunt hac in parte scrupulosiores; dum Pascha potius ad octiduum existimant differendum, quàm ut celebretur eo die, quo solemnitatem legalem peragunt Judæi, etiamsi dies hic sit Dominicus & Lunam Paschalem consequatur; rationem addunt in Theatro Europ. loco sup. cit. his verbis: und dises zu folge einer bey der ersten Christlichen Kirche gebräuchlichen Regel und Praxi, da das Oster-Fest allezeit / wann der Oster-Vollmond auff den Sambstag / und solcher Sambstag den 21. Mertz gewesen ist / auff den über 8. Tage folgenden Sonntag verschoben worden. Rem mihi planè novam, quam necdum in tota historia Ecclesiastica legeram. Igitur si ita est non

licebit in ſimili caſu Paſcha celebrare Luna 15. & fortè nec 16. ergo celebrandum erit Luna 22. vel 23. in 4. hebdomade, contra Canones, qui volunt, ut Paſcha celebretur hebdomade 3. primi menſis à 15. uſque ad 21. incluſivè, hoc eſt, primo die Dominico poſt Lunam 14. ut hactenus & Auctoritate & exemplis abundè probatum eſt: *& ideo*, ajebat S. Gaudentius, *nec intra decimam quartam, nec ultra vicesimam primam celebrare poſſumus.* Et certè dum antiquorum cyclos relego, invenio ſemper Paſcha celebratum fuiſſe die Dominico proximè ſequente diem Sabbati, ſi in hunc Luna Paſchalis inciderit, nec unquam translatum lego ad 2. Dominicam, quæ terminum Paſchalem conſequitur. Sed fortè ſpeciale privilegium erit, quando illud Sabbatum cadit in 21. Martij, ut nuperrimè ex Theatro Europ. dicebatur? at non video quare; neque enim eſt minus periculum, ne concurratur cum Judæis, ſi Luna Paſchalis

schalis immediatè præcedat Dominicam aliis diebus, quàm 21. Martij. Deinde si hæc regula valet, nunquam licebit Pascha celebrare 22. Martij, quod est contra praxim non modernam tantùm, sed etiam antiquam: ex cyclis enim & Antiquorum regulis celebritatem Paschatis aliquoties notatam lego 22. Martij, uti anno Domini 72. 216. 319. 414. 509. 604. 851. &c. Quoties nimirum Luna 14. cadit in 21. Martij, & dies sequens est Dominicus. Quod directè est contra Adversariorum regulam; nec scio, quâ nitantur Auctoritate; nisi fortè nitantur Auctoritate Calvisii; cujus imperitiam, teste Petavio, jam pridem fregit confutatione sua Guldinus lib. 3. cap. 6. Quanquam seipsum refutaverit Calvisius ipse, dum inter regulas, quas Primitiva Ecclesia præscripsit, hanc ordine quintam retulit: *Ne Pascha in ultimam mensis lunaris hebdomadam rejiciatur; in Dominicam scilicet, quæ vicesimum-*

 pri-

primum diem menſis lunaris ſequitur. lib. 1. Elen. cap. 4.

37. Interim hanc dilationis regulam obſervari velle videtur D. Doppelmayr, & quidem non tantùm, quando Luna Paſchalis cadit in diem Martij 21. ſed alijs (& quidem conſequenter) etiam diebus, ſi Dominica immediatè ſequatur, & ſubſit aliquod periculum, ne tunc ſolemnitatem Paſchæ legalem peragant Judæi. Quare antequam determinetur, utrùm anno 1724. Paſcha celebrandum ſit 9. Apr. uti celebrandum eſſet juxta regulas ipſorum aſtronomicas, tertium computum nempe Judaicum adhibendum quoque judicat, ut ſcilicet innoteſcat, an illo die 9. ſolemnitatem ſuam peragant Judæi. Computum porrò inſtituit ex Beveregio Auctore Anglo, & invenit Paſcha Judaicum celebrari 8. Apr. conſequenter nullam ſupereſſe rationem, quò minus Proteſtantes die 9. celebrent. Ego quoque calculum Judaicum ſubduxi ex Auctoribus, quos

quos habeo præ manibus, inter quos D. Wolfius, ipsis minimè suspectus, & apud omnes de rebus Mathematicis bene meritus; & inveni illud Pascha judaicum, de quo vitando sollicitus erat D. Doppelmayr, & quod juxta ipsum cadit in 8. Aprilis, esse 15. mensis Nisan, quo die solemnitatem legalem peragunt Judæi, primâ die Azymorum, postquam pridie ad vesperam præcessit immolatio agni, & exterminium fermenti, juxta legem Exod. 12. Levit. 23. (dissimulo hic, quod superiùs dixerat, daß die Juden ihre Ostern jederzeit am 14. Tag deß Monaths Nisan feyrlich begehen sollten.)

38. Tum subijt animum cogitatio examinandi, utrùm illi non alijs, quos nobis objiciunt, annis hac difficultate implicarentur, & revera inveni anno 1798. ipsissimum illud Pascha judaicum cadere in 1. Aprilis, quo die Protestantes videntur velle Pascha celebrare, cùm nos celebraturi simus die 8.

Nam niſi meus me fallit calculus tunc caput anni Judaici Neoterici 5558. ſeu Neomenia Thiſri erit fer. 5. reſpondens 21. Septemb. anni Gregoriani 1797. Et caput anni ſequentis 5559. erit fer. 3. reſpondens 11. Sept. anni Gregor. 1798. Quare annus judaicus 5558. erit annus abundans communis, conſequenter Neomenia Niſan cadet in diem 18. Martij anni Gregor. 1798. & Paſcha Judaicum in 1. April. Quare ſi D. Doppelmayr ſibi cohæreat, illo die Paſcha celebrari non poterit: nam ideo juxta ipſum celebrari poteſt anno 1724. die 9. Apr. quia Paſcha judaicum cadit in diem præcedentem 8. cùm igitur anno 1798. hoc ipſum Paſcha judaicum cadat in 1. Apr. illo die Paſcha celebrare non poterunt; ſi autem rejiciant in aliam Dominicam ſequentem, tunc juxta terminum illorum paſchalem, quem affigunt 31. Martij, paſcha celebrabunt hebdomade 4. contra Canones. Hinc tot dubia

movet

movet in suis scriptis D. Gaupp. En quot difficultatibus se implicent Acatholici, dum nos ex principijs nostris nullam patimur, & summa cum pace per universum orbem Pascha celebramus!

§. XI

Cycli Gregoriani Bonitas.

39. IAm ut ad Cyclum nostrum, unde paulisper digressus fueram, iterum redeam, de illo & quocunque alio sic statuendum judico: imprimis uti ostendimus, requiri non potest, ut cyclus aliquis perfectè semper cælo respondeat, id enim est impossibile: requiritur ergo & sufficit ad bonitatem cycli, si quod hinc inde in minutijs erratum est, suo tempore compensetur, neque unquam per excessum aut defectum excrescat error, sed omnia ad suas sedes opportunè restituantur. Errabat cyclus solaris Julianus, quia sedem æquinoctij verni, quod

tempore Concilij Nicæni ferè accidebat 21. Martij, inde ſenſim ita ſubmovit, ut nunquam ad priſtinam diem reſtitueretur, ſed potius ad 10. dies excreverit error. Errabat cyclus Lunæ, quia numeri aurei indicabant neomenias, quando Luna fulgens in cælo jam altero & tertio die expandebat cornua; ita ut etiam hic error ſemper magis excreſceret. Cyclus autem Gregorianus nec ſinit æquinoctium à ſua ſede multùm dimoveri, nec Lunas 14. Paſchales à Plenilunijs medijs; ſique aliquando fiat aliqualis diſcrepantia per exceſſum aut defectum, opportunè ſuo tempore omnia reſtituit; unde non eſt cur rejiciatur. Habuit equidem cyclus noſter omni tempore adverſarios potiſſimùm Acatholicos, qui eidem vitia objicerent, ſed dum hæc volebant emendare, in errores incidebant majores. Tandem cùm irriti eſſent eorum conatus, & de concinnando meliore cyclo deſperarent, Acatholici introduxere

duxere calculum astronomicum, rem planè novam & hactenus inusitatam! In multis tamen sub initium hujus sæculi Calendarium admisere Gregorianum, sed ad tempus tantùm, ut quidam dicunt, donec scilicet excogitetur modus Calendarij melioris construendi.

40. Ego autem existimo, in futurum etiam, vel non esse erroris periculum, vel si fortè post multa sæcula error aliquis adverteretur, eum facillimè emendatum iri, quin forma Calendarij immutaretur, adeóque vix sperari posse modum meliorem & Christianis in toto orbe magìs accommodatum; ad hoc ostendendum aliud non suppono, quàm motus Solis & Lunæ medios, quos Calendarij Reformatores supposuere; supposuerunt autem annum astronomicum medium esse dierum 365. hor. 5. 49. min. 12. sec. Lunationem mediam seu mensem Lunarem esse dier. 29. hor. 12. 44. m.

 3. sec.

3. ſec. 10. t. 48. q. Hanc utramque ſuppoſitionem, uti non poſſumus ab omni omnino errore etiam minimo immunem aſſerere, ita nec alij poſſunt erroris alicujus inſimulare: & profectò errorem, ſi quis ſubeſt, minimum eſſe oportet, cùm intra 140. annos, qui à correctione Calendarij effluxerunt, necdum ſe prodiderit. His ſuppoſitis oſtendo imprimis cyclum ſolis Julianum fuiſſe exactè correctum.

35. Nam in hac ſuppoſitione annus Julianus dierum 365. & 6. horarum excedebat aſtronomicum 10. min. 48. ſec. Si hæc multiplicentur per annos 400. efficient præcisè dies tres: ergo ſi hos dies intra 400. annos omittimus, corrigimus exactè exceſſum, in quo peccabat Annus Julianus: atqui hoc facimus, dum ex 4. centenarijs tres facimus communes, & unum tantùm biſſextilem; cùm aliàs in Calend. Juliano omnes 4. eſ-

ſent

sent bissextiles: ergo in ijs quæ solem spectant, cyclus noster rectè correctus est. Et hæc regula videtur ex se aptissima & ad omnium captum accomodata; cùm enim anni centesimi sint valde notabiles, atque eandem inter se regulam observent, quam cæteri anni inter se, non videtur, correctionem potuisse fieri convenientiùs, & modum intercalandi aptiorem frustra sperari ab Adversarijs.

41. Ponamus jam, quod necdum probari potest, suppositionem nostram, quæ inter varias media est, aliquot minutis secundis excedere, & assumamus annum tropicum cælestem medium rotundè dierum 365. hor. 5. 49. m. qualem ferè definiunt Astronomi Parisienses: in hac suppositione annus discreparet ab illo, quem Reformatores supposuere, 12. secundis; igitur intra 5. annos esset apud nos excessus 1. minuti primi: & intra 300. annos unius horæ: conse-

quenter error ſenſibilis in Calendario politico unius diei fieret primùm poſt annos 7200: & quàm facilè error tunc corrigeretur omittendo diem intercalarem in uno 4. anno centeſimo aliàs biſſextili, aut diem addendo in non biſſextili, in ſuppoſitione contraria; & tunc iterum per millenos aliquot annos ſalva forent omnia ſine tot tricis & diſputationibus, quæ ſæpiùs recurrere ſolent.

42. Jam ſi ad ea veniamus, quæ dependent à Luna, poſſem imprimis, ſi vellem eſſe fuſior, oſtendere, quàm aptè & ad mentem Concilij Nicæni diſpoſitæ ſint Epactæ, quàm prudenter inventæ earum æquationes, quàm ſolerter in Calendario novo concinnata ſint omnia. Deinde poſſem etiam ex menſe Lunari ſuperiùs præſuppoſito oſtendere, quàm accuratè cyclus Lunaris nunc & in annos ſequentes plurimos Lunas Paſchales indicet; non quidem eo ſenſu, quod

æqua-

æqualiter quotannis cælo respondeant, sed quòd inæqualitates, sive per excessum sive per defectum, non augeantur, sed potius redeant suo tempore ad terminum medium. Hanc inquam accurationem ex mense Lunari præsupposito ostenderem, nisi Clavius in sua tabula festorum mobilium hoc me labore liberâsset; in ea siquidem tabula, in qua cyclus Solaris, Lunaris, Plenilunia media, Lunæ 14. Gregor. festa mobilia supputata visuntur usque ad annum 5000. tam parum discriminis inter Lunas 14. & plenilunia media invenies in ultimis folijs ac in primis; nam ibi etiam uti per reliquam tabulam Lunæ 14. Gregor. sæpius plenilunia media paulatim antecedunt, sæpe eodem die concurrunt, quandoque non nihil consequuntur; nullibi autem notabilis est discrepantia, & suo tempore ad cælum redeunt omnia, quod plus quàm satis cycli bonitatem manifestat.

§. XII.

§. XII.

Hactenus dicta colliguntur & conclusio deducitur.

43. JAm paucis colligo omnia: juxta ſtatuta Conc. Nicæni & primorum Patrum Paſcha celebrari debet primo menſe, cujus nempe Luna 14. in æquinoctium incidit, aut proximè æquinoctium vernum ſequitur: non debet autem cum Judæis aut Quartadecimanis celebrari in ipsâ Lunâ 14. ſed die Dominico, qui proximè Lunam 14. ſequitur, hoc eſt, 3. hebdomade à Lunâ 15. ad 21. utrimque incluſivè. Ut porrò inveniatur tam æquinoctium quàm Luna 14. in ordine ad Paſcha, Eccleſia non adhibet calculum aſtronomicum, als welcher niemahls in der Kirche gebräuchlich gewesen / uti habetur in folijs impreſſis D. Joannis Gaupp, ſed potius ex plena & liberrima Auctoritate ad

ex-

exemplum Sapientissimarum quarumque nationum elegit computum cyclicum, ut in Calendario Civili & Ecclesiastico omissis litigandi occasionibus faciliores traderet regulas, æqualiter in toto terrarum orbe à Christianis observabiles: Ex cyclis autem non prodijt hactenus melior quàm Gregorianus, ut pote qui cælo, quantum natura cycli patitur, & statutis Ecclesiæ magis congruit, & est ubique fidelibus ad Pascha summa cum pace & unitate celebrandum accomodatissimus; dum econtra adversarij suas sequendo regulas mille dubijs & difficultatibus implicantur, incidentes in Scyllam, dum cupiunt vitare Charybdin, uti patet vel ex impressis ipsorum folijs.

44. Quæ omnia cùm hactenus probata sint, ipsam quæ per se fluit, colligimus conclusionem: nempe longè satius esse, si alij quoque Methodo nostrâ computum ineant, & nobi-

scum

ſcum omnes Paſcha celebrent per orbem Chriſtiani, quod imprimis optavit & voluit Conc. Nicænum, ita ut ad hunc veluti finem, ferè collimarent reliqua: Sic enim ait Conſtantinus Imperator in ſua epiſt. ad Eccleſias: *Verùm ut Summam rei breviter complectar, viſum eſt communi omnium judicio, Sacratiſſimum Paſchatis Feſtum uno eodémque die celebrandum eſſe: neque enim in re tam ſanctâ & ſolenni ulla diſſenſio debet exiſtere.* Tum enimverò evaneſcent, quas ſibi proponunt, difficultates, non amplius fluctuabunt incerti, nec opus erit toties convenire, ut de re deliberent, quæ ſi aliquando ſtatueretur, uti oportet, nec toties vocaretur in dubium, nec amplius tot indigeret conſultationibus. Agitur hìc de unitate membrorum in Imperio, & omnium in orbe Chriſtianorum; faciendum eſt aliquid, ut hæc obtineatur; præſertim cùm nihil petatur,

tur, nisi quod facillimum est atque sapientissimum. Agitur de proprio illorum honore, qui sub initium hujus sæculi ad emendationem Calendarij sui convenêre; non equidem ego illos arguam ignorantiæ, quam nonnemo candidè fatetur in fundamentali Calendariorum discrimine his verbis: Anno 1701. hat man nicht gemeynt / daß die Calender Discrepanz so nahe seye / und schon Anno 1724. eintreffen wurde. Si tamen hanc in celebrando Paschate discrepantiam præviderunt, debuissent tunc, quando Calendarij emendationem profitebantur, ijs difficultatibus, quas nunc objiciunt, providere, aliàs lacerum dicetur illud Calendarium, quod statim resui debet. Quod si ulteriori manu non indigeat, ad quid sunt præsentes motus? utinam non eò tendant unicè, ut turbent unitatem & pacem, quâ hoc sæculo in temporum ratione fruebamur! Nec

eſt, quòd eos abſterreant latæ à Conc. Nicæno cenſuræ; illos abſolvit, atque ab omni metu liberat D. Joan. Gauppius, dum aſſerit, eos poſſe tutâ & ſalvâ conſcientiâ in celebrando Paſchate nobiſcum conſentire: hoc ipſum cum illo dicimus omnes.

45. At quò minus Gregorianis conſentiant, fortè rationes obſtant Politicæ, ad quas præcipuè oporteat attendere, ſic enim ſcribit D. Wolffius: Damit man in diſer Sache / bey der es mehr auff rationes Politicas und Eccleſiaſticas, als Aſtronomicas ankommet / einen Schluß faſſe. Igitur rationes Aſtronomicæ minus ponderis habent in hac re, quàm Politicæ & Eccleſiaſticæ: Eccleſiaſticæ autem, ut hactenus abundè probatum eſt, ad calculum aſtronomicum nos non obligant, neque diſſentit D. Gaupp. dum ait: So wurde es dem Gewiſſen weniger / als der hochen Auctori-

tät

tåt eines Hochlöbl. Corporis Evangelicorum entgegen seyn / den Consensum mit dem Gregorianischen Calender anzunemmen. Ergo solæ supersunt rationes politicæ, quatenus ageretur contra Præfatam Auctoritatem, si æquinoctium & plenilunium paschale non determinaretur ex tabulis Rudolphinis ad meridianum Uranoburgicum. At verò, si hæc ipsa Auctoritas, quæ sub initium sæculi voluit totidem dies expungi ex Calendario suo, quot erant necessarij, ut nobiscum convenirent in Gregoriano, nunc etiam ad pleniorem consensum vellet Festa quoque mobilia nobiscum celebrari; sicuti illud factum est, ita & istud fieret potius ex Auctoritate, quàm contra illam Auctoritatem: ut autem istud faciat hæc Auctoritas, iterum eædem rationes politicæ omnino suadent; suadent enim, ut in Imperio omnia Corporis Politici membra, quantum

fieri poteſt, conſentiant; nam finis Politicæ eſt bonum commune, pax, tranquillitas, membrorum unitas & felicitas publica, quæ utique meliùs per partium conſenſum, quàm per diſſenſum obtinetur: & hoc præſertim in re, de qua agimus, perpendi debet; *neque enim*, ajebat Conſtantinus, *in re tam ſancta & ſolenni ulla diſſenſio debet exiſtere.* Neque dicant, non eſſe rationem, cur illi potius ad nos, quàm nos ad illos accedamus; eſt enim ratio longè diverſa: nos enim, uti oſtendimus, in celebrando Paſchate regulas & antiquam Eccleſiæ conſuetudinem obſervamus; illi verò contra hanc conſuetudinem poſt 16. aut 17. primùm ſæcula nobis obtrudunt calculum aſtronomicum ex tabulis Rudolphinis ad meridianum Uranoburgicum: quis jam prior eſt, & potior jure? Rationes reliquæ, quas addit D. Wolff, non ſunt verè politicæ, cùm non tendant ad

bonum

bonum commune; ſed ducantur potius ex humano, eóque vano Particularium reſpectu: ſi aliunde conſtat nos bene agere, non eſt, cur aliquos multùm curemus aut timeamus: cùm nuper expuncti ſunt dies illi, qui diſcrepantiam cauſabant inter noſtrum & illorum Calendarium, Proteſtantes Theologos non terrebat Gregoriani Calendarij nomen, cur illos terreat hodie? Nec timuerunt triumphum, quem caneret Clerus Catholicus: non enim hìc agitur de pugnis & triumphis, ſed de pace Chriſtiana, quæ utinam inter nos omnes tam feliciter conſequatur in omnibus, quàm ſincerè illam exoptamus.

Omnia ad Majorem Dei Gloriam.

12
17
10 [illegible]
2 [illegible]
13 [illegible]

